

cabuli & Theophrasti philyram, & Dioscoridis phillyream simul confudisse: à quibus facile ea, quæ de tilia scriptis, accipit. In quam sententiam hæc quoque ratio me deducit, quod Plinius uni tantum speciei, scilicet nostræ vulgari tiliæ, vires attribuit, quæ in pollere phillyream Dioscorides est auctor, præter alias plures, quæ ipsi tiliæ sunt propriæ, quemadmodum fecit & Ruellius illum secutus. Est itaque Phillyrea arbor à Tilia veraque valde diversa, cuius imago, quam hic appinximus, descriptioni hæud parum astipulari videtur. Sed non ob id affirmare ausim, hanc legitimam esse Phillyream, quod eiu baccæ subdulces non habeantur. Quamobrem, minimè eorum sententia subscribam, qui ligustrum de quo superiori capite differimus, Phillyream esse contendunt. Serapio ex Dioscoride transcribens, Phillyream MAHALEB appellat. Verum planta, quam nonnulli Mahaleb vocant, cuiusque baccarum nucleis Unguentarij nostri utuntur, ad fœrgmata odorata paranda, Dioscoridis Phillyreæ hæudquaquam responderè videtur. Siquidem Phillyrea Dioscoridis folia habet oleæ, sed latiora, & baccas racematim coherentes. quæ quidem nota in Mahaleb, cuius imaginem hic expressimus, longe aliter se habent. Verum etsi negaverim hanc esse Phillyream, non desunt tamen argumenta, quæ me inducunt ad credendum eandem legitimam esse Mahaleb, de quo Arabes scripserunt, quod videtur apud Arabes quos in eodem capite citat Serapio, eorum Mahaleb à Phillyrea plurimum facultate differre. Phillyrea enim Dioscoridi adstringit oleæ agrestis modo. Serapioni vero, Aben mesuavi & Rasî testimonio exalfacet, & emollit. Id quod vulgari Mahaleb nucleis, quorum tantum est usus, manifestè præstant. Nam cuius asperitatem, duritiemque, facile tum amolliunt, tum leuigant illi, confricitive. Quapropter eos hæud aberrare crediderim, qui plantam, cuius hic imaginem dæmus, Mahaleb Arabum legitimam esse censent. Atqui non parum hoc in

Mahaleb à
Phillyrea di-
scrimina

CISTVS MAS.

- Serap. lapfus. loco aberrasse Serapionem animaduertio, quod putarit Dioscoridis Phillyrea ab Arabico Mahaleb nil differre. Mahaleb Auicenna absersit, arenuat, resfoluit, & dolores sedat. Ideoque vtiliter illinitur iliorum, & dorsi doloribus: Ex melliterra pota, animi deliquij subuenit. Datur quoque aduersus coli cruciatus, & venum calculos. Ceteris vero Arabicis, quorum autoritate nititur Serapio, ventris tinea pellic, & vrinam cit: qua omnia Mahaleb communis vris prestare posse non ambigimus. Huius plantam misit ad me primum Iacobus Antonius Corusius Patrius Patavinus, rei plantarie admodum studiosus; & deinde eandem quoque misit Franciscus Calzolarius Myropola Veronenfis ad auream Campanam; vir quidem medica materia haud ignarus. Adamus Lonicerus in suo de stirpium historia libro constanter asserit, nulla tamen huc allata ratione, nec auctoritate, ligustrum, & phillyream vnam & eandem esse plantam: contenditque caput hoc omnino Dioscoridis spiritum esse. Verum is ideo hallucinatus videtur, quod primum phillyrea delineatio à ligustro, quod Graecis phillyream: sed etiam Oribasij codex manu scriptus, in quem ipse ex Dioscoride simplicia transfudit: quemadmodum eam etiam habent Paulus, & Serapio, qui Arabico sermone phillyream Mahaleb appellauit. Tilia cortex cōmansus, ac inde illius vlnaribus agglutinandis efficax est. Folia verò tria, & aqua compersepum tumor es discutunt. Humor è medulla castratæ arboris defluens capiti illius capillos reddit, defluentesq; continet. Arbor, quæ Graecis φιλύρεα, Latinis itē Phillyrea uocatur Arabibus, Mahaleb: Italis, Phyllirea. Quæ verò Græcè τήλια, Latine Tilia, pariter & Italicè nominatur, Germanicè, Linden: boenicè Lipa: Gallis Tilleu, femelle. Mas vero Tilia tralis uocatur Carpino nero: Germanis Stein linden: Gallis Tilleu masle.

CISTVS FOEMINA.

CISTVS

Cistus, quem aliqui citharon, aut ciffaron uocant. ramosus frutex est, sed improcerus, a foliosis: saxosis locis nascens: folijs rotundis, b acerbis, hirsutis. flos † masculo e vt mali punicee foeminae albet. Vis astringens: vnde flores in vino aultero bis in die poti, profunt dyentericis, & nomas per se illi cohibent: vetustati vicerum, & igni ambultis cum cerato medentur. Hypocistis rhobethron, aut cytinus a nonnullis cognominata, iuxta cisti radices nascitur floris punici similitudine. Quaedam rufa, † altera herbacea, tertia candida. Liquatur acaciae modo. Aliqui tamen exiccant, fractamque macerant, & incoquunt, reliquae vt in lycio prosequuntur. Vires acaciae habet, uerum aliquan-
to magis siccatur, & astringit. Prodest dyentericis, coeliacis, sanguinem excreantibus; foeminarum profuuiio & pota, & indita.

Nascitur vterq; Cistus, e cuius radicibus Hypocistis profilit, in pluribus asperis Hetruriae locis, & praesertim in Apennino monte. Duum est generum; Alterum mas: alterum foemina. Arbuscula Cistus est pumila, ramosa tamen & fo-
hoja, saxosis ac aridis locis nascens. Mas folijs est rotundis, crispis, acerbis, hirsutis albicanibus. Flos mari ut mali punice,

a Meū gū-
lōis. i. folio
sa. Cat. vero
Eulōis. i. lili-
guosa.
b Meum m-
lōis. i. nigra,
sed Cat. cum
Ruellio r-
vā i. acerba.
c Cat. d-
pōd. i. ut ro-
fic.
Cisti, & hypo-
cisti confide-
ratio.

HYPOCISTIS.

LADANVM.

Frigiditatem deposuit, tum quia calorem assumpsit. Itaque cetera quidem huius cisti, illis que in nostrate videntur, similia sunt. Verum Ladanum, quod vocant, ex eo provenit, medicamentum primo excessu iam quodammodo complete calidum, ut videlicet & secundum attingat, habens etiam adstrictionis paululum. Adhuc substantia tenuis, ac proinde emolliens, siue malacicum, pariterq; moderate digerens, ac videlicet etiam $\sigma\sigma\alpha\mu\alpha\tau\epsilon\mu$. hoc est concoquens. Itaque mirandum non est, si peculiariter ad uteri vitia conueniat: quandoquidem ad dicta paulum quiddam adstrictionis obtinet. Quocirca disfluentes capillos retinet. Nam quicquid ad radices eorum pravi humoris sederit, id omne absorbit: tum meatus, quibus infixi sunt, contrahit, & constringit adstrictione. Ceterum alopecias, & ophthalmias siue lippitudines, sanare non potest, utpote magis discurforias vires, quam que Ladanum insunt possentes. quippe proveniunt he ex pravis succis, lentis, crassisque, quos secantia, ac digerentia medicamenta potissimum euocant, atque euacuant. Ceterum tenuium partium sint facultatis oportet, & minime astringentis: non tamen usque adeo tenuium partium, & desiccatorie, ut nimio plus desiccet, vnaque cum collectis inibi succis, preter naturam, naturalem quoque humiditatem incrementa pilis suppeditantem absumant. nam sic non tantum alopecia liberabunt, sed & caluicem afferent. Sed hæc ad curandi rationem pertinent. Arborescula, que Græcè $\lambda\alpha\delta\alpha\upsilon\mu$, Latine similiter Ledum nominatur, Arabicè Chastis. Quod verò $\lambda\alpha\delta\alpha\upsilon\mu$ Græci, Latini item Ladanum vocant: Mauritanis, Ieden, siue Laden: Itali, Laudano, & Odano: Hispani, Xara.

Nomina.

monia, & amarore admodum refertur, ut ipsa me docuit experientia, nil mirum esse crediderim, si in eo, ut pote iunior, vis
 insit negetandis præstantior, ac præterea plus in se succi continet: quin & cæteris viribus præset. Sæpe propter putre-
 rim ego, hoc illis in ysa perpetuo fore, quibus ob Gallicam luem vlcera emerferint depascantia, contumaciaque ossa verò
 cariosa sint, ac putrilagine conspuita, & tumores in osseam penè duritiem occultuerint: & quibus denique perpetuis arti-
 culorum cruciatibus, diuturnisque capitis dolor inhaeserit, eorū magis, quo patiens iunior exortiter, fortior, & natura vo-
 lubilior. Hinc illud succedere existimamus, quod medium obtinet locum: siquidem hoc & odoratus est, & acris eo, quod
 nigricans, ac crassus invenitur: neque illud quidem ab re, quandoquidem id minus est atque confectum, & maiore humoris co-
 piam redundat. Quo circa commodissime hoc vti poterunt, qui natura delicatioribus sint, & temperamento imbecillioribus, at-
 que etiam y in quorum artus huiusce laci furor nondum grassari cæperit. Postremo illud minus cæteris præstat, viribusque
 infirmis habetur, quod nigricans, crassius, & aniosius reperitur. Nanque quilibet conspiciens planta (quæmadmodum
 etiam cunctis animalibus euenit) continuo exarescit, humidique priuatur. Cuius rei certissimum est argumentum, quod in
 anofarum arborum truncis maior apparet nigredo, quam in alijs uel iunioribus, uel ætate tenellis: nigredo enim siccitatis
 indicium est, quinetiam deperdit calor innatus, & humidus naturalis: id quod tam in plantis, quam in animalibus locum
 habet. Nihil tamen secius illud diligen- ter animaduertendum est, quod Guaiacum albicans profusus colore præditum, re-
 cens, incorruptumque, sit: quippe cum cæteris exitius sit, citius ac facilius exarescit, & ob humoris redundantiæ uelocius
 cariem sentit, atque fræscit. Quam ob causam satius quandoque foret uetustior recen- ter casu vti, quam iunior, quod
 multo ante tempore fuerit ab arbore decisum. Sunt quoque recentiorum nonnulli, de quorum numero vnus est Alphonsus
 Ferrus, qui de ligni guaiacis decocto elegans admodum opusculum edidit, qui tantum Guaiacum illud præferunt, quod est plan-
 tarum ramis ætatis medie desumptum fuerit. Quorum opinio non planè refellenda uidetur: nam quicunque rem naturali-
 bus expendit rationibus, ramos antiquioris à caudice medioæris ætatis parum differre cognoscet: item ramos huius à cau-
 dice iunioris. quippe plus humoris ad se trahit ramorum auctrix facultas, quam caudicis. Idcirco non alia de causa planta
 reuiscunt, cum earum ramis implantantur, feruntur, & propagantur, nisi quod illud iudicium humidum inuatum intra
 se continent, & eodem nigrescunt temperamento, quo qui adolefunt: etenim surculi, atque rami sunt caudicis, perinde atque
 filij, & propterea animalibus etate tenellis non absimiles. Id quod maxime confirmat Theophrastus libro primo, cap. xii. de
 causis plantarum, ubi sic habet. Etenim quodque germen quasi planta quadam in arbore, perinde, ac in terra consistit.
 Atqui mihi longe magis iunioris caudicis placeret usus: siquidem in hunc inuicem à terra humor, & alimentum defertur, ac
 præterea quoniam is fortasse nullum adhuc fructum protulerit: quandoquidem fetus à plantis, ut etiam ab animalibus,
 multum virtum auferit. Præstantissimum atque lignum Guaiacum illud erit, quod ex iuniori caudice recenter cæsum fuerit,
 tam exterius, quam interius albicans, rimis carens, densum, ponderosum, minime cariosum, odoratum, gustui & acre, & su-
 bamarum. Ceterum quoniam nostra etate egre corticis, atque lignum in ysaem ueniunt, eandem in ysi rationem seruandam
 censet, ut quinam meliores, præstantioresque, sint, dignosci possint, quàm non in eligendo optimo ligno in medium at-
 tudinum, ut scilicet illi eligantur, & probatissimi habeantur, qui à præstantiori caudice detracti fuerint. Importatur
 Guaiacum tam ex occidentalibus, quam orientalibus Indijs: nam & Hispani à suis regionibus nouiter reperiit, & Lusitani
 ex Calicut, Taprobana, & Iaua insulis, & Mauritanis, Aegyptijs, Arabes, ac Persæ à mari rubro per camelorum carona-
 nas, ut aiunt Guaiacum ad nos conuehant: quin & ex Aethiopia, ut quidam narrant. At cum omnibus conpertum sit,
 ea in medicamentorum genere longe magis cætera præcellere, quæ ex orientali planta comparantur, ob id omnino censend-
 um fuerit, Hispanicum viribus esse imbecillius, quam quod ex Lusitania, uel Alexandria in Italiam importatur. Guaiaci
 plantæ, ut y referunt, qui eam in syluis se vidisse testantur, ad fraxini proceritatem, & ad hominis mediocris habitus
 crassitudinem plerumque assurgit. Folia fert quadrantibus plantaginis emula, dura, ac breuia. Flores eius produntur lutei:
 fructus uerò inglandis magnitudine, qui est aluum subducit: cortex aniosus niger, iunenibus uerò subrutulus. Porrò si
 Guaiacis uires, ac qualitates rectè dependantur, proculdubio liquidò consistat, ac præstare posse, quæ in arceuda Gallica
 lue requiruntur: nam cum id ex partibus admodum calidis, ac tenuibus consistat, itaque siccis, habeatq; sibi refina plu-
 rimum ad uisum, nimirum etiam potest suis viribus ea efficaciter excicare, attenuare, liquefacere, atque expurgare, quæ
 humoris in secerint: quinetiam sudorem ciere. Huc accedit etiam, quod parte resinosa, quam possidet, contagioni, atque
 putredini mirifice resistit: quæ quidem incommoda hanc pestem comitari solent. Ceterum eo tempore, quo primum Itali-
 am Guaiacum inferri cepit, necnon etiam multis post annis, non sine summo timore dabatur potandum. Etenim febrem
 illi manifestum necis periculum imminere, qui rectam exquisiti uisus rationem per panis, & uisæ passæ modum
 non seruasset, quique non perstitisset in curatione ad quadragesimum diem usque in tenebris inclusus, ita ut ne aeris qui-
 dem claritatem inspiceret, necnon pedem è cubiculo efferret: is insuper carnum est, & aini potu interdicitum erat, non
 secus atque ueneno. Verum enim uero cum saepius euenisset, ut ante constitutum tempus quidam ob tenuissimum uisus ra-
 tionem ita inbecilliter, ac uiribus destituti conspicerentur, ut penè à spiritibus, & uita desicerent, y ne in tam manifestò uita
 discrimine uersarentur, à consanguineis, & assidentibus persuasi, caporum, gallinarumque iura, ac contusas carnes in ci-
 bium sumere, tantum inde percipiunt iuuamentum, ut uitam quasi deperditam recuperarent. Quo postea medici experi-
 mento edocsi, nanam illorum doctrinam ridentes, qui tam grauem ægris legem imponebant, paulò pleniori uictu uiti in-
 sternerunt, nempe iuuenum gallinaceorum carnibus, ac maiore panis portione. At nullus tamen adhuc ausus erat uinum exhi-
 bere. Quæ re à me saepius animaduersa, ego primus (ni fallor) inter Italos medicos rationibus non obscuris adductis ten-
 tate uolui, posset ne uinum dari ex Guaiacis maceratione ysa maiori cum iuuamento, qui Gallica lue correpti essent. Quod
 cum mihi in frigidis morbis feliciter successisset, quam ex aqua tantum lignosum decoquere, id potissimum me adduxit, ut hanc ui-
 ni potandam rationem ad commune omnium commodum literis, posteritatiq; memoria mandarem. Id quod feci pluribus
 iam annis elapsis: quo scilicet tempore Dialogus noster de morbo Gallico Bononia excusis prodijt in lucem, ubi eodem anno
 Carolus v. iuuicissimus Imperator à Clemente v. Pontifice maximo imperiali diademate feliciter est coronatus. Ex
 quo postea factum esse audiui, ut plerique medici ex illis nostris lucubratiombus, breui temporis tractu plurimum laudis,
 ac gloria sui comparauerint, utpote qui uinum Guaiacis ad suam praxim uertissent, prospero admodum successu. Licet
 fuerint, qui alijs persuadere conati sint, suum illud inuentum: qui ut rem facilius præstarent, omnibus huiusmodi ui-
 ni præparationem dissimulabant, & occultabant: uel id facerent, ut rem ita plurimi facientes, inde maiorem quæsum
 consequi possent. Sed cauendum profecto est à quibusdam impostoribus, qui cum sint earum rerum ignari, quæ ad medicæ fa-
 cultatis contemplationem spectant, dum lignum, uel eius cortices ex uino decoquunt, cynamum, bryonium, pyriforme,
 colocynthidem, & turpetum admiscunt, atque alios mille cacodæmones, qui eos de medio tollant. Quippe nulla habita
 temperamenti, ægritudinis, temporum anni, sexus, nec ætatis ratio, singulis diebus huiusce decocti tepidi cyathum
 omnibus indifferenter præbere potandum. Quo fit, ut si forte quadam unum quandoque perseruant, decem potius iugulent,

Guaiacis corti-
cis electio.Guaiacis plan-
ta.Guaiacis facul-
tates.

Vini Guaiaci
efficiendi, &
exhibendi ra-
tio.

tanquam improbi carnis. Verum *vt quisque horum manus euitare, atque efigere possit operis precium quatuor, vni Guaiaci conficiendi rationem subiungere, ac subinde hauriendi modum addere. Sumo igitur ligni Guaiaci prestantissimi lima in sobem tenuissimam atritii, aut tornatili instrumento minutim confisi libras quatuor: corticum eiusdem libras duas: cardui benedicti libram vnam & semis: adiantii, aspleni, florum vtriusque buglossi, cuiusque libram: calisae odoratae drachmas sex: feminis anisi sescentiam: sacchari libras quinque. Deinde conciantur omnia in cado vna: riuo mundo apud capacitatis, desuper affusus vini albi quom optimi & feruentis, libris centum. & quinquaginta, mox diligenter vsa operculatur, omniaque sic macerati triduo dimittantur. Post triduum vero linteo percolatur, asserueturque huiusmodi macerationis unum in alio vase ad agrotantium potum. Siquidem bibitur hoc tam in prandio, quam in cena secundi Guaiaci decocti loco: non mane, neque vesperi Therapi vice, quemadmodum temere multis facere consueuerunt. Hoc idem vinum longitudo etiam melius, & maiore quantitate vendemiarum tempore confici potest, admixtis ligno, cortice, catechuque alijs, recentibus vini albi in mustum compressis: ibique tandem dimissis, quousque igitur effervescere desinat, & pellucidum, clarumque reddatur: veruntamen multiplicanda sunt omnia, qua conueniunt medicamenta, pro vna vna quantitate. Prater huius vini potum cibis associandum, bis in die mane scilicet, & vesperi tribus, aut quatuor horis, antea quam sumatur cibus, agrotantibus exhibeo decocti ligni ex aqua secundum communem medicorum vsum senas uncias: admixtis vnciis duabus liquoris hoc modo parandi. Sumo primum adiantii, lupi salicarij, fumarie, aspleni, fene, singularium manipulos tres: radicem centaurij magni, glycyrrhizae, siliculae vtriusque buglossi, singularium uncias quatuor: feminis anisi & melanthij, florum satiuji, & erratici buglossi, omnium fantalorum, calisae, quam cinnanonum vocant, singulari drachmas quinque. Haec ex aq. libris vngitii quatuor decoquantur ad tertias, demum colentur. Sumo deinde prestantissimam senae libras duas, concinquoque in uas fictile oris angustij, demum percolatum decoctum feruens superimpono, ac inde obturato fistulis oro puluarari asplenis plenis sarcto, igiturque prius calefacto fictile moluio, & loco calido collocato, itaque per diem, ac noctem repono. Postridie vero vinum sena premitur, mox diluio percolatur cum adyunctum diluti rosarium efficitur alium subdecantum libra sex, sacchari libras octo: effervescent deinde simul subiecto effice, quousque tertius pars euascat. quo factio additur electissimum Rhubarbari minutim confisi vncia, acida iterum feruent omnia donec iulapum modo consistat liquor. Postremo percolatur linteolo, & vase vitro reconditur. At si agrotans multa pituita reudent, decocto prescripto optimi turpeji uncia utiliter addi potest. Superest vtriusque ratio, qua egrotans prescribitur effice, scilicet ut tam in prandio, quam in cena edat panis ternas tantum uncias. sique is simillaceus, ac probe in libano coctus: ite totidem carnis pullorum gallinaceorum, perdicum, attagenarum, turdorum, ac aucularium in syluis, vineis, ac montibus uictitantiis, assate potius, quam lix:ae: quin & vna parte medicum. Bibat autem oportet prescripti vini equam cum cibo mensuram. Quod si quis in ipsum id bibere non possit, diluatur aqua, qua in phialis vitreis addita Guaiaci vincola breui tempore spatio effroberit. Tempus autem huic curatio aptissimum profecto ver est Martio, Aprili, & Maio mensibus, quod si hoc tempore fieri non possit, fiat mense Septembri in autumno: nam sicuti aestiuis ardoribus, & exurente in siccis non modo diuturnapharmacia, sed ne quidem breuiata tolerat homines, ita nec brumali tempore dum ingenti frigore sauit hyems. Interea aegris sine metu noxae indulgere licet modo celi serenitas adsit, ut quandoque in proximis hortis ac viridarijs solatij causa lenito gradu deambulet: quippe quoniam eiusmodi hortorum amenitate animatum lenari solet. In hac etiam curandi ratione quosdam magis, alios minus persequere oportet, pro morbi necessitate, & salutis mensura. Hac ergo ratione vinum Guaiaci exhibitum non modo medetur quae acerrimo Gallica pestis incommodos: sed etiam diuturnis articulationum, capitis, nervosij, & ventriculi tincionis, lienicis morbis pituita genitis mirifice succurrit. Nec minus etiam podagra laborantibus oper ferri, modo diuturna admodum non fuerit agriudo. Porro in hoc illud etiam obseruandum est, quod ego Guaiaci vinum vsj tantum potandum exhibeo, quibus pituita redundet: vel saltem non exuperet bibis. Siquidem biliosus secundum acterium ligni ex aqua decoctum, vini loco semper cum cibus praebendum censui, ut committat ab alijs fieri solet. Non desunt praeterea hoc tempore, qui radicem illam quam alij c i n a m, alij Chinam vocant, Guaiaco praesertim, etsi Vesalius admirabilis humani corporis fabricae professor oppositum senserit. Huius radicis iandudum apud Hispanos inualuit vsus contra podagras, maximeque apud inuicissimum imperatorem Carolum v. cui merito praecaram laudem acceptam referre potest. Adhibetur hac (vt audio) tam a Lusitanis, quam ab Hispanis ex regionibus aquinotiali proximis, legiturque in lauribus maris est terra emulsa. nam in paludibus exorta, ac inde maris fluctibus rapta, in litus reijcitur. Radix est fungosa, perinde ac arundinacea, leuis, colore rufescente, Rhodiae radicis admodum emula. Praesertim recens, firma, & quae neque terredum, neque cariem senserit, & quae magis rubeat. Damnat eam acriter Vesalius, ut dixi. Sed quibus validis rationibus id faciat, compertum satis non habeo, praesertim cum illud certo sciam Caesarem inuicissimum nunquam ea toties vsjm fuisse, nisi ex ea plurimum adiuuenti perciperet. Ceterum non minus China, & Guaiaco praesertim ad radix, quam Hispani z a r z a m p a r i l l a m vocant, quinimo hoc ego asserere possim, nonnullis a me esse curatos morbo Gallico affectos, qui Guaiaci decocto pluries epoto, antea curari non poterunt. Afferunt autem ab Hispanis ex occidentali India, sed plantam cum folijs haesitens videre non licuit. Sunt tamen rei plantariae studiosi, qui velint z a r z a m p a r i l l a m Smilacis asperae esse radicem, in quorum opinionem ego facile concedo. Nempe inter ceteros, qui in ea esse, affirmant, primus fortasse in Italia fuit Lucas Ghinus medicus clarissimus, & reipiantariae peritissimus, quae vidisse palam affirmabat apud illustrius Florentie Ducesm z a r z a p a r i l l a m integrum plantam ex Hispania allatam, qua omnibus suis partibus, ac notis, nihil ab aspera Smilace differabat: imo nil aliud hanc plantam esse censibat, quam genuinam Smilacem asperam. Id quod paulo post experimento deprehendit. Siquidem, eruis aspera Smilacis radicibus, earum decocto plures curauit morbo Gallico affectos. Hoc idem quoque ab alijs medicis esse factum intelligo, & Romae, praesertim Epitio nosstrarum Epistoliarum, histotiam hanc posteritatis memorie commendauit Ioannes Huesanus nil aliud desiderans. Ceterum non desunt alij, qui hac opinione impugnant, quod videant z a r z a p a r i l l a m, & asperam Smilacis radicem facie non parum differere, cum haec nodosa, illa vero rugosa habeantur. Ego autem quid de re hac veri affirmare possim, sane non habeo, quod nisi quam integrum viderim z a r z a p a r i l l a m plantam. Veruntamen cogor interueni sequi Lucae Ghini opinionem, quod is (vt ego sincere attestari possim) praeferat id, quod in censendis plantis, dum vixit, nemini secundum hanc habebatur, sed quod ree plantarum radices. His accedit nomenclaturae significatio: namque z a r z a p a r i l l a m apud Hispanos nil aliud designant, quam Rubus uincetoxus. Parca enim Hispanis uitis dicitur, Parrilla uiticula, & z a r z a r u b u s. Hetrusij quoque asperam smilacem, quod aculeos Rubi amulos habeat, Ceruinum rubum appellant. Ea arbores etiam proceras ad summum usque scandit. quo fit, ut Hedera aculeata pluribus dicatur. Quamobrem aut asperam smilacem z a r z a m p a r i l l a m esse dixerim,*

Chinæ radice
consideratio.

Zarzæ parillae
consideratio.

Zarzæ parillae
etymologia
apud Hispanos.

10

10

20

30

40

50

60

aut plantam illi viribus, & facie congenerem. Vis illi ex calfaciens, & attenuans, & qua valenter sudorem provocat. Peculiariter autem prestat non solum ad Gallicum morbum curandum, sed ad quoscunque articulorum dolores: quoniam ad quoscunque enim inflammationes, vlcera contumacia, & Liehenas. Auxiliatur præterea ijs, qui ademat laborant, videturque proprias habere facultates ad frigidus capitis, & cerebri affectus. Decoquantur huiusce radicis vnica quatuor, in libris quindecim que, in aqua prius macerata fuerint die & nocte vna, ad medias, ac etiam diutius, vbi decoctum valentius desideretur. Vbi autem deferberint, lintolo mundo colantur, & asservatur decoctum, ad potandum. Dantur huiusce decocti quoties agris tam mane, quam vesperi, horis quatuor ante cibum vnica octo, prius calefacti, & deinde sudant in lecto fragilis contecti horis duabus, in trigesimum, & quandoque (vbi morbus contumax sit) in quadragessimam diem vsque. Est hæc radix magis tenuium partium, quam China, & Guaiacum, ob idque copiosorem provocat sudorem, & longe melius morbos, qui sunt in ambitu corporis, curat. Est tamen operæpretium decimo quoque die bibentes purgare, aut catapotijs, aut potionibus ad morbum facientibus. Vis illius ratio eadem instituitur, que Guaiaci decimum fermentibus infusum solet, nempe ex pane biscocto, & vini passivi, quanquam quandoque imbecillioribus gallinæ pulli, & aniculi concedatur. Datorque potandum cum cibis idem decoctum, pro affectuum voluntate. Quibus quoque, ubi fuerint, quædam fuerit dies, conceditur, ut paulisper egrediantur. Ceterum oportet: vt qui hoc medicamento uti volent, si prius purgati ad hanc curationem accedant. Sed de Zanzaparrilla hætenus. Sed iam ad Ebenum redeamus, atque de nominibus agamus. Eius nomen Græcum est εβένος, veluti & Latinum ebenus: Arabicum, Abanus, seu Abenus, Italicum, Ebano. Quod vero Latini Lignum Guaiacum, Lignum sanctum, aut Lignum Indum vocant, Italis, Legno santo, Guaiaco, & Guaiacano appellatur: Germanis, Franzosemholz: Hispanis, Legno santo, & Legno dellas antillas: Gallis, Linsaint.

Zarzæ parile us.

Nomina.

ROSA. CAP. CXII.

Rosa refrigerat, a [& astringit,] sed sicca magis astringit. b Succus recentibus folijs exprimitur, defectis forficè vnguibz (sic appellantur candidæ foliorum partes) reliquum in pila premi, & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumlitiones recondi. Sicantur etiam vni folia rosarum continuo versata, ne muceant, neue sitis in ijs insideat. Aridis rosis, & in vino decoctis expressus liquor, facit ad dolores capitis, aurium, oculorum, gingiviarum, sedis recti intestini, ac vultus penna illitus, aut infusus. Eadem sine expressione tusa, præcordiorum inflammationibus, humidis stomachi vitijs, igni sacro illini prodest: sicca, ac tritis femina asperguntur. Miscei folent vulnerarijs, sicut idosis, atque compositionibus, quas antheras vocant. Folia uruntur in callibellio. Flos, qui in medijs rosis inuenitur, siccat, gingiviarum fluxionibus efficaciter inspergiuntur. Capita pota citam aluti, & cruentas reiectiones sistunt.

a Orib. non legit. b Ad dit. Cat. rosæ. & rosæ. & refrigerat.

ROSEI PASTILLI. CAP. CXIII.

Pastilli, quos rhodides vocant, hac ratione conficiuntur. Rosarum utridum, quo nullo antea humore madefactæ extabunt, drachmæ quadraginta, Indicæ nardi drachmæ decæ, myrrhæ drachmæ sex, tritæ digeruntur in pastillis, qui trium obolorum pondus æquent: siccatæque in umbra in fidei non picato, atque obturato reconduntur. Alij adijciunt costi drachmas duas, iridis Illiriæ totidè, & vinum Chium cum melle miscent. Mulieribus monilium vice collo circumdato usui sunt, ad retundendum graue sudoris virus. Tritis etiam utuntur ad illitiones, & diaphanata, quæ sunt ad sudores coercentes ita vt à balneis infuscatis corpora, dein frigida aqua abluantur.

Rosarum cōsideratio.

Rosa adeo vulgaris est planta, ut superfluum omnino iudicauerim eius historiam à me describi debere. Multa tamen sunt Rosarum genera, que in usum medicum veniunt. At vulgarissima in Italia sunt, albicantes puniceæ, & que ex albo rufescent, quas vulgo appellant incarnate. Præstantissima, que odoratissima excipiuntur, que Hetruscis Damasæna, & alijs Moschettæ vulgo dicuntur. Siquidem non modo ceteras excellent, quod odore admodum suavi fragrant, sed quod etiam magis aluum subducant, id quod indicat earum inuicidissimus odor. Rosa diuersis partibus quoque fit, ut pro diuersis tam internis, quam externis particulis, diuersum quoque temperamentum sibi asiscant. Primum itaque terrefriscibus, & aqueis partibus, que tamen in ipsis mediocriter se habent, substantiam, & adstrictioriam facultatem accerserunt. Ab aeris verò & subdulcem, & odoratum saporè assumunt. Ex his demum, que ignis naturam sequuntur, amaro rem concipiunt, ac etiam coloris rubedinem, qua scilicet rubicundæ spectantur: quo fit, ut plus infit coloris puniceis, quam subrubentibus. In recentibus adstrictioriam prestat amaritudo, in siccis verò minime: eaque propter conuersionem est, earum deieciendæ alii facultatem, quam priores Greci non aduaduuerunt, tantum ex amaritudine pronenire, cum recentes aluum subducant, sicca verò nequaquam. Succus medicamentis componendis expetitur, præstantior & puniceis elicitur, item ex subrutillis, verum hinc infirmior facultas. Diluatum Grecis εὐροῦμα, è quo rhodopharmacum aluum immoxe deiciens cōficiunt, plerumque ex subrubescensium maceratis aqua folijs paratur: est hæc in re ijs Damasæne Hetruscis vocata longè præfient, quippe ex earum nicenis denoratis folijs facile quidem, & citra noxam subducitur aluum. Rosarum succus referat, ascutit, abstergit, & detici: quapropter & bilem trahit, & sanguinem biliosum expurgat. Idem felle suscipit, & utriculoli, iocinerisque obstruionibus opem mirifice prestat. Cor item corroborat, eiusque palpitationi salutare est remedium: nam illos deicit humores, qui cordi officunt. Facit & ad biliosas febres, cuiusmodi sunt cuiusvis generis tertiana. Ad hæc rosarum diluatum, ex quo conficitur rhodopharmacum, quod pharmacopole Syriupum rosarum solutionum appellant, in eorum medicamentorum genere recentiores medici recensent, que quoniam absque aliqua noxa aluum subducant, suo more Benedictina nuncupant. Albicantes deinde rosæ (Damasænas tamen ex cetas velim (non aliam in medicina sibi vendunt usum, quam ut ex se aquam stillent: siquidem ijs deiecioria vis, qua pollut puniceæ, ac subrutillæ, multo infirmior inest. Quomobrem videtur Manardus Ferrariensis, vir aliquo doctissimus, immerito id Mesui vitio uertisse. Nam albæ, quas Damasæna appellamus, est maior deieciendi vis ceteris præsent: credendum tamen est, de his non intellexisse Mesuem, quod eas illi facile incognitas fuisse existimem, verum de ijs albis tantum, quibus passim rosæta florent. Cuius rei illud maximo argumento esse potest, quod Damasæne Hetruscis vocatæ nuper in Italia florere cæperint, quodque eas veteribus cognatas fuisse (quod sciam) memoris prodiderit nemo: misfortasse eas credauit esse, que Tulinio spincole appellantur. Sane rosæ unguinis

Rosari succus, & diluata.

Rosarum genera ex Plin.

ficandæ sunt, summoque in pretio habendæ, non modo quod viridarijs, & hortis sint ornamento, ac aspectu perquam iucundo: sed etiam quod in præclarissimis medicamentis conveniant, quibus humanæ vitæ succurritur. Sylvestres maiore adstringendi facultate sunt præditæ, quàm satius, sed minori fragrantia redolent, atque deijcendæ alui ne tantillum quidem facultatis rement. Idcirco Theophrastus lib. 8. cap. v. i. de historia plantarum: Sylvestres, inquit, rosæ domesticis asperiores tum virgibus, tum folijs constant: florem præterea ferunt, quo ab illis odore, colore, atque magnitudine superantur. hæc Theophrastus. Cæterum quædam etiam rosæ nascuntur in Italia, quæ aureo colore fulgent, sed odore sunt admodum ingrato, atque iniaui. Rosarum differentias longa historia prosequitur Plinius lib. xxx. cap. quarto, ubi sic inquit. Contra rosæ excedens duodena folia, Prænestinam, & Campanam. Addidit alij Milesiam, cuius sit ardentissimus color, non vtilissimam verò plurimis, sed minutissimis sineolam. Differunt enim multitudine foliorum, asperitate, ætate, colore, odore. Paucissima quina folia, ac deinde numerosiora. Cum sit genus eius, quàm cœnisfoliam vocant, quæ est in Campania Italiæ, Græciæ verò circa Philippas, sed ibi non sua terra proventu. Pangæus namque mons in iucino fert, numerosis folijs, ac parmaximum, folium: breuiterq; indicium est odoris scabritia corticis, Cyrenis odoratissima est: ideòq; ibi unguentum pulcherrimum. Carthagine Hispaniæ hyeme tota præcox. Refert & calis temperies: quibusdam enim annis minus odorata provenit.

provenit. Præterea levis sicca, quam humidis, omnis est odorator. Seri nec pinguis vult, nec argillosus locus, nec rigidis
 & rosæta raris, proprieque rueratur agrum amar. Præcox Campana, fera Milesia, nouissime tamen desinit Prænesti-
 na. Rosæta spina nascitur. Germinat primo inclusa granao cortice, quo mo intumescente, & in virides alabastris fastigia
 ro, paulatim rubescens desinit, ac sese pandit, in calicis medio suis stantibus linteos apices. bafensis Plinius.
 Partes in Rosæ fit antiqui adnotarunt, que omnes sunt & sicut dignæ, & in medicina vtilis, est pauci habeantur seplafia-
 rii, qui separant eas reponant. Primum quidem due partes inueniuntur in folijs: quarum altera est, ubi calcyscula infle-
 runt, unguum modo elibans, ob idque rosarum rugosus he extremitate appellatur: altera vero foliorum reliquum. His
 alia dua succedunt, in ijs stoculis, qui veluti minuta semina tenuissimis capillis annexi hæsesunt in rosarum vmblicis: horum
 enim partem faciunt granula, partem vero capilli. Postremo que reliqua sunt, in ipso Rosarum alabastru continentur: vna s.
 in cacumine, altera in fundo. Folia cor, ventriculum, iecur, & retericem in super facultatem corroborant: dolores ex
 caliditate proueniens leniunt, & inflammationes auferunt. Vngues estis propriam a scriptoribus non receperint dotem;
 inferunt tamen vtiliter lotionibus omnibus, & clysteribus ad inhibendas fluxiones. Flouclum medi cum suis capillis ginguarum
 deflexiones cohibent, quietiam, auctore Plinio, alba feminarum profluvia mirifice inhibent. Calyx denique, quem
 caput etiã aliqui dicit, cuius reliqua parte basti, alui fluores, & cruentes excretionis vtilis. Cæterum præter has, que in floren-
 tibus rosis consistit, tres etiam in fructu cõperiontur partes, ubi rubescit is, & maturitatẽ sensiti, videlicet, subfistia car-
 nis, semen & lanugo conclusa: quibus non obscura in ipso adstringendi vis. Idcirco & ipsa remedia sunt contra alui fluo-
 res, & feminarum abundantiam qualemque: item contra gonorrhæam, in qua præcipue polent. Et præsertim slyue-
 strium. Neque harum fructus vna cum seminibus prius siccati & in puluerem triti, vtiliter feminis profluo affectis
 dantur drachma pondere ex vino austero. Sunt, qui stoculos capillis appensos, qui vero alabastris antheras esse existimant.
 Sed re vera hac in re planè hallucinatur: etenim anthera Celso, Gal. & Paulo nusquã simplex est medicamentum, sed quoad ex
 pluribus rosas cõpositio, cuius frequens erat vsus apud antiquos ad oris vlcera: ad pedum vrimas, digitorumq; pterygia. Cu-
 ius etiam parandi rationem adnotatam reliquit Galenus lib. vi de comp. medicamentorum secundum locos, de oris vlcibus
 differens. Ex rosis in ignis fit aqua pluribus, ac diuersis instrumentis: veruntamen ea ceteris præstantior, ac odore fra-
 grantior habetur, que per balneum calentis aque vires organis elicitur, cuiusmodi & alia sunt, que eodem modo ad vni-
 uersam medicinam vsion tacti solent. Quandoquidem inter has, & illas, que plumbeis instrumentis liquorum, vel carbo-
 num igne extrahuntur, tanta comprehenditur differentia, quanta inter plumbum, & aurum prehendi potest. Quippe
 que sunt in balneo calentis aque vires rostratis organis, ab herbis, & floribus, à quibus manant, nec sapore, nec odo-
 re differunt, adeo vè non solum proprias plantarum qualitates secum referant, sed ne etiam tantillum quidem tum sumi,
 tum re aditus respiciant. Quod quidem in ijs non inuenias, que vulgo plumbei, & æreis instrumentis eliciuntur: has enim
 nunquam, vel rarissime gustaueris, quin tibi fumidum virus, nidoremq; reddant. Quæ res non modò ægris ingentem
 molestiam afferunt, & nauisam plerumque mouent, sed & plurimum noxa peccori, ventriculo, iocinori, vsceribusque
 omnibus inferunt: quod à metallicis deo, à quibus distillant, malam eorum qualitatem sibi vendicant, ut libro tertio
 in abstintij commentatione, annuente Deo, latius explicabimus. Quare hac ætate perspetta, doctissimi, ac peritissimi
 medicauerunt secuti, decocis, ac dilutis tantum uti cõperunt. Quæ tamen viribus aque qualescunq; subtilitatis (ita
 enim subtilitatis vocant) præcellunt, etiam, que calentis aque seruire (ut supra diximus) sunt, cum propriis tum
 odores, tum sapores herbarum, ac florum, à quibus extrahuntur, secum trahant, iure quidem decocis non modò ipsas
 aquipollere, sed etiam præstare crediderim, non tamen, quod viribus præcellere dixerim, sed quod gustui suauiores, & vi-
 uis incundiores habeantur: quod non parum solatijs ægotantibus afferet. Nos quidem alijs aquis non utimur, quam his,
 ad que eliciendas nobis organum affibere parari fecimus, cuius ope hæc subtilitatis, ac præstantissimas aquas suo tempo-
 re conficimus. Quarum alie sapore coniant amaro, alie verò acris, alie austere, alie acidæ, alie denique insipido proliant
 vtilis simplicium medicamentorum qualitatis, à quibus eliciuntur. Quæ propter seplafiarij, & medici, quos magis
 decet humanam charitatem colere, quam aurum & argentum, dent operam, ut iam plumbæ, & ærea organa aboleantur,
 & balnea, de quibus diximus, in eorum locum succedant. quippe in hoc etiam (quamuis plus laboris, minus verò emolu-
 menti suscipiant) & Deo, & hominibus simul rem gratam facere poterunt. Ceterum Fuchsius medicus nostre gentis
 clarissimus in libro de compositione medicamentorum, quem super edidit, vnicæ cauendum præcipi in succis stillatitij eli-
 ciendis, ne eius nascit fundum, in quo stirpes continentur, aquam in cacabo bullientem attingat, sed solo vapore ab ea
 eleuato incalescat. Quam re secutus postis videtur fuisse Manardum virum de arte medica præclarè meritum, qui ita
 scriptum reliquit in suis epistolis, quam res experimentum. Verum ipse non possum omnino eorum sententijs subscribere, ut
 qui iudicem non esse semper ea exquisita ratione procedendum in herbis distillantibus, adeo certò sciam nihil referre, quan-
 do etiam vasculum herbas recipiens in aquam in maiore vase bullientem immergat. Nam etsi aque, quas illi volunt
 ex herbis uapotantem ab aqua bulliente eleuato extrahi, ceteris præstantiores habeantur tamen que ex herbis eliciuntur
 vasculo impositis, quod aqua bulliens circumulat, parum certe: aut ferè nil illis bonitate cedunt. quod mihi compertum
 est in ijs aquis, quas passissime libris utroque modo elicere & experiri. Attamen aliquid illud discrimen esse dicit, quod illo
 modo aque ex herbis extrahantur, que tenuiores partes retinent, quòd uaporis illius caliditas imbecillior sit, quam ut pos-
 sit totam herbe substantiam consicere: hoc autem modo aque eliciantur, que omnes herbarum partes secum referunt. Hec sã-
 nè differentia, que facile concedi potest, non est, meo iudicio, tanti momenti, ut illa regula perpetuò fit obseruanda, hæc verò
 euitanda: quin potius facit, ut hec mihi uideatur probanda, illa verò rejicienda tanquam cauto nimis religiofa. Rosarum
 vires collegit Galenus lib. vi. i. simplicium medicamentorum, sic inueniunt. Rosarum vis, æque facultas superioribus libris
 pluribus verbis exposita est, nempe quod ex aque substantia calida mista duabus alijs qualitatibus, adstringenti uidelicet,
 & amar: composita fit. Quinetiam cuius sit natura utraque; amara scilicet, & adstringens, in horum commentariorum
 quarto declarauimus. Flos earum magis etiam ipsi rosæ adstringit, ac proinde sanè etiam exicatorius est. Rosæ, quam in
 Latini uocant, Græcis ῥοζα dicitur: Arabibus, Nard, Naron, seu Vard: Italis, Rosæ: Germanis: Rosen: Hispanis: Rosas: Gal-
 lis, Rose: Boemis R 207g.

Partes in ro-
 fas, carumq; vi-
 tes.

Quorundam
 lapus.

Aqua rosarũ
 præstantior.

Fuchsj opinio
 non appro-
 bata.

Rosarum fa-
 cultas ex Gal.

Nomina.

a Oribasius non legit.
 b Adicit medi-
 cus Dioscori
 rosas & ῥοζα: i.
 mediũ in caliditate & fri-
 giditate.
 c Nam vires i.
 laris legit Ori.
 d Med. ῥοζα
 ῥοζα: i. ῥοζα

Auctor.

LYCIVM. CAP. CXIII.

Lycium, a quod aliqui pyxacantham vocant, & arbor est spinosa, ramis trium cubitorum, aut longioribus: folijs buxi, densis: b fructu piperis, nigro, læui, amaro, densoque: cortice pallido, non dissimilicyo madafacto: radice b & multo obliquis, ligniflora. Nascitur plurimum in Cappadocia, Lycia, & plerisque alijs locis, aspera loca amat. Succu extrahendi ratio hæc est. d Rami cum radiculis

εὐλαὸν σαλ
τοῖς ἡμέταις
ἐκείτων. i.
Elicitur suc-
cus folijs unā
cum frutice
tulis.
e χασσοῦ. i. Fu-
milleg. Orib.
f Μεῦ κάρου.
i. fuaum.

radiculis tuis, & antè per multos dies macerati coquantur, tum abiectis lignis, itidem li quor coquitur donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id lycium, adiecta decoctioni amaras, aut absinthij succo, aut felle bubulo. Innatans spuma inter coquendum exempta, oculorum medicamentis additur, reliquo ad alia utuntur. Simili modo fit lycium semine expresso, & infolato: Optimum, quod vri porosi, restinctumque rubentem e; (spumam) ostendit, glebis intrinsecus nigris, intus, cum frergeris, / rufis, odore minime viroso, cum amaritudine astringens, crocino colore. cuius modi Indicū est cæteris prestant, & efficacius. Lycium adstringit, caliginem oculorum discurit: generum scabiem, pruritus vereresque fluxiones sanat: facit ad purulentas aures, exulceratas gingivas, tonsillas, labiorum fissuras, fedis rimas, attritusque illitum, cœliacis, dyntericis, potum, inditumque convenit: datur sanguinem excrementibus, & tussis ex aqua: contra rabiosi canis morsus in catapotio deoratur, aut in aqua bibitur: flauos facit pilos: reduiuis, vlceribus, quæ serpunt, aut putrent, medetur: fœminarum profuit appositum sicut rabioforum ictibus ex melle potum, aut vice catapotij deoratur, auxiliatur. Tra dunt Indicum fieri Lycium, ex frutice lonchitide appellato. Ea (pinarum generi) scribitur, ramos rectos habens, ternum cubitorum longitudine, maioresve, rubo crassiores, à radice numerosos: fractus cortex rubescit: folia oleæ similia. Herba in aceto decocta proditur lienis inflammationibus, & re-

LYCIVM.

gio morbo mederi, & fœminarum purgationes elicere. Afferuerat etiam crudam in potu, eisdem effectus præstare: semen cyatho dimidio potum, pituitam expurgare, venenis quoque auxilio esse.

Lycium medicamentum, quo hodie officina passim vtuntur, nimirum notis illi plurimum reclamation, quod nobis hic reddidit Dioscoridi. Si quidem illud officinarum igni admotum non accenditur, nec vllam gustantibus affert amaritudinem, quæ omnia certo sunt indicio, id omnino imposturis, & adulterijs non vacare. Tradidere quidam hoc ab impostoribus fieri & ligufrui fructu, alij id tribuunt periclymeni baccis, alij sanguineæ virgæ corymbis, alij porrò ex his omnibus simul contusis elici produnt, ac inde insolari. At legitimum, & quod syncerum sit quoquomodo se res illa habeat, comperturn est, hoc æuo ex Lycia, vnde illi nomen, ad nos non importari. Lycij plantam cuius hic imaginem damus, appictam mihi misit Baptista Balistus Dalmata, Myropola, & rei plantaria studiosus; sed reuera planta ipsa riva à me misquam visa est. Ceterum quanquam constat uiriligator quidam hanc fictitiam potius quàm veram esse Lycij Plantam, nos tamen cum Lycij historiam omnibus serè notis illam representare uideamus, eam ex Commentarijs nostris eruncandam non duximus, quousque aliis compareat, qui ex Lycia vel Cappadocia, ubi nasci Lycium scribit Dioscorides ueriores Lycij Plantam ad nos afferat. Habetur quoque alia quadam planta, quæ non parum Lycio æmulatur. Hanc primum Verona ad me misit Franciscus Calzolarius rei plantaria admodum studiosus, cuius hic imaginem damus, ut de ea quoque aliorum

Lycij confiditatio.

Lycij in Italia nascens.

L Y C I V M I T A L I C V M.

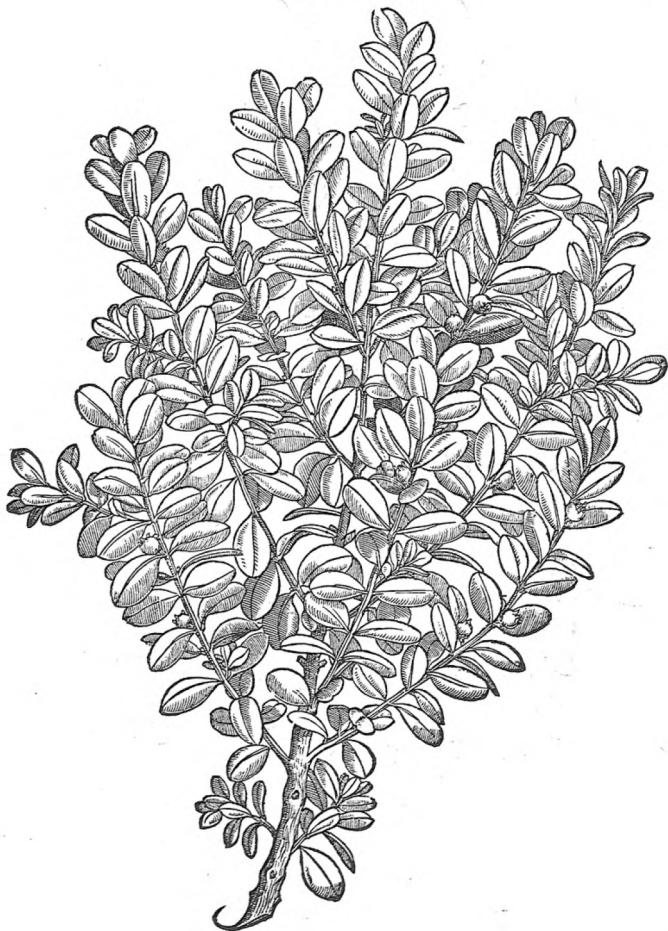

Licij vires ex
Galeno.

fit iudicium. Qui nam præterea aculeatus ille fit frutex Lonchitis appellatus, è quo Indicum parari Lycion scribit Dioscorides, hætenus mihi non constat. Licij uices Dioscoridi explet amurca in cupreo uase decocta, aut etiam rubus decoctus, quoque eius liquamentum mellis crassitudinem acquirat. Licij meminit Galenus lib. v. i. simplicium medicamentorum, sic inquit. Lycion, sive pyxacanthos, arbor spinosa, ex qua lycium, quod uocant, conficitur idelicet medicamentum liquidum, quo ad sugillata utuntur, & sedis, orisq; phlegmonas, & lacerationesq; tum herpesas, putredines, & vlcera contumacia, & aures pure fluentes, & intertrigines, ac paronychias. Est autem facultatis exiccatoria, compositum ex diuersi generis substantijs, quas tres uicè Græci uocant: altera quidem tenuium partium digerente, atque calida: altera terrestri, & frigida, ex qua adstrictionem obtinet. Porrò hæc qualitas pusilla medicamento inest, digerit uerò, & desiccet non parum, nempe in secundo recessu, in calore autem medijs, & symmetris proximum est. Proinde ad diuersos affectus hoc utuntur medicamine, ut abstergente quidem ad ea, quæ pupillas obnubent: ut contrahente uerò, caliacis, dysentericis, ac muliebri profluuio adhibentes. Lycium hoc in Lycia, & Cappadocia plurimum provenit: alterum uerò Indicum ad omnia ualentius est. Et primo de antidotis, non facile adulterum lycium a legitimo dignosci idem memoria prodidit. hæc Galenus. Cæterum quoniam Pyxantha, quo nomine lycium ab aliquibus appellatur, mihi Buxum, quæ Græcis βύκος dicitur, in memoriam redigit, non omitendum duximus, quin de ea etiam aliquid dicamus. B v x vs itaque nobis notissima est planta, quòd plurima i: Italia proveniat, folio myrti minore, densiore, crassiore,

Buxi confide
ratio.

B V X V S.

viridior; ac subrotundior: vivet perpetua cona, eaq; propter topiario operi accommodatissima: flore herbaceo, fructu quadruplici, apice in cacumine diviso, ceteri magnitudine, femine rufescente, omnibus annantibus inuiso. Crassissima in Corsica, flore non ferendo: qua causa amaritudinis mellis. Frigidis gaudet, & apricus. Materies buxo honorata, raro crispantia, nec nisi radice: catero lenis quies materis, silentio quodam, & duritie, ac pallore commendabilis. Eadem sibilissima, et densissima, atque ponderosissima, adeo ut in aquis non fluat, nec cariem sentiat. Hæc est (vt quidam putant) nullius sit in medicina usus, & ob id a Dioscoride esse prætermisam, nos tamen compertum habemus capillos rufos fieri, ubi frequenter lauentur lixivio in quo decocta fuerint folia & rami. Sunt etiam qui dicant ligni scobe basta, sanari alius profutura. Non desunt etiam è recentioribus, qui velint non aliud esse Italis buxum, quam Indis lignum, quod Guaiacum appellant: ea tantum ratione ducti, quod pluries experimento compertum sit, eius decoctio etiam felicius eos sanatos esse, qui Gallica lue affecti erant. Quod est experientia concedi possit, illud buxi lignum præstare: attamen quod buxus in Italia nascens, & Guaiacum ab Indis petatum una, & eadem sint planta (vt in secunda centuria Amatus Lusitanus asserere videtur) nunquam profecto crediderim. Siquidem Guaiacum pingue, resinosumq; visitur: materies inus nigra ebenæ ferè modo: quia & sa-
 10 por huic amarior, & acris. quibus omnibus notis sicam buxi materiam carere constat. Quinetiam Guaiaco (ut narrant q; qui ab Indis ad nos redeunt) folia insunt plantaginis, breviora, crassiora, durioraque: lutei flores, & fructus inglandis magnitudine. Buxus vero folia feri myrti, breviora: flores herbaceos, & fructum myrto nusquam grandiorcm. Quo

Quorundam opinio repro-
 bata.

EVONIMVS.

fit, ut omnino existimem eos hallucinari: qui putant buxum quæ in Italia nascitur, idem esse cum Indico gualaco, et rursus sensisse videtur Lustinum loco antedicto. Sed quam ab eo icium, ne dicam imprudenter asserit sit de simp. med. cognitione, eorum facile iudicium futurum spero, qui non mediocriter in re herbaria versati fuerint, & huius scripta legent: atque etiam legere non gravabuntur apologiam, quam nos aduersus illum scripsimus, cui plurima errata atque vitia, quæ in eiusdem in Dioscoridem enarrationes adnotauimus. Quoniam autem buxo cum materie, tum quoque bacarum facie quadamtenus ea arbor similis spectetur, quam nos in Tuscâ vulgari idiomate vocamus Silio: alij vero Fusaro quod ex ea optimi fusi tantum quibus mulieres è lino flammam ducunt, nos vero euonium eam esse putamus, prætermittendam sanè non duximus, quia de ea hic scriberemus. EYONIMVS itaque Theop. lib. tertio, cap. vlt. de plantarum historia, arbor est inæli punicæ magnitudine, atque folio eiusdem, maiori quam chama daphnæ, molli, ut punicæ. Germinare mensis septembris incipit: floret vere, flor color alba viola similis, odore infestus, velut cruorem inferens. Fructus est putamine siliquæ sæsamæ proximus, præterquam quod in versu diuiditur quaternos. Hic pecneat gustatus, quin etiam solum idem facit, & potissimum capras, nisi purgentur, interimit. Purgantur autem Anecho. Hac ille, quæ quidem cum Silio nostro conferat eam Euonium esse facile coniciunt. Id enim, ut credam, non solum huius plantæ nota me adducunt, sed quod sciam, arbusculam nobis Silio vocatam pecoribus esse aduersissimam, quin etiam quod grauior oleat. Lixiuum in quo bacca decocta fuerint (ut nostrâ referunt mulieres) capillum splendidum facit, furfures extergit, & pediculos necat. Materie est Buxi modo pallida, ut rum non adeo grauis, ac solida. Errat toto celo Tragus, qui hanc plantam Theophrasti & cum indicat. Lycium Latini similiter atque Græci vocari nominant, Arabes, Haabab, Hadaad, Kiltlem, sive Felzakarak: Itali, Licia. Quæ vero planta Græcis vocatur, Latini Buxus appellatur: Italus, Boffo. Germanis Buxbaum: Boemis, Polspan. Euonium: denique appellant Itali Silio. Germani Spindelbaum.

Euomini e-
fideratio.

Nomina.

Axiacia.

A C A C I A

CAP. CXV.

A Cacia in Aegypto nascitur, spina instar arboris fruticosa, non se in rectum attollens. Florem habet candidam, & b semen lupino simile in folliculis: ex quo, succus expressus ficutur in vmbra, niger ex maturo femine, subrufus ex viridi. Eligatur modice rufus, & odoratus, ut in hac arbor esse potest. Aliqui expriment ex folijs, & semine succum: Manat & gummi ex ea spina. Vis ei ad ipsiflandum refrigerandumque efficax. Succus oculorum medicamentis utilis: valet ad ignem sacri, ulcera quæ serpunt, perionies, pterygia, & oris ulcera, procedentes oculos reprimi, menium abundantiam sisti, prociuum vuluam cohibet: citam alium supprimit, aut porus, aut subter inditus: capillos denigrat. Lauatur oculorum medicamentis trito in aqua, mox effuso, quod concreuerat, donec pura extet aqua, & ita cogitur in pastillos. Vritur etiam in cruda fidelia, donec fidelis fornicibus percoquatur: torreturque in carbonum halitu persflata. Spinæ decoctum solutos artus totum committit. Præfertur eius spinæ gummi, quod in uermiclorum speciem contrahatur, & viri modo perlicat, ligni expers: proximum est candidum: fordium vero: ac resinofum inutile. Cutis meatus obstruit, & medicamentorum, quibus admiscetur, acrimoniam hebetat: ambustus ex ouo illitum, pultulas non patitur crumpere. Alterum Acaciæ genus in Cappadocia, Pontoque prouenit, Aegyptiæ spinæ similitudine, § longe minus tenerius, humile: aculeorum uallo munitur: folia habens rufa; semen lenticula minus fert aut umno, in loculis connexis, ternum, quaternum capacibus. Succus eius adstringit, i viribus inferior, & ocularibus medicamentis inutilis.

a Mell & cat.
a fructu
b Meui x
mon. i. fructu.
c Meui x
d Onibalsus
e d. h. a. i. in
sole.

Hæc nō leg.
Orib.

Acaciæ hist.
ex Theophr.

Ex Plinico.

Acaciæ offic.
narum.

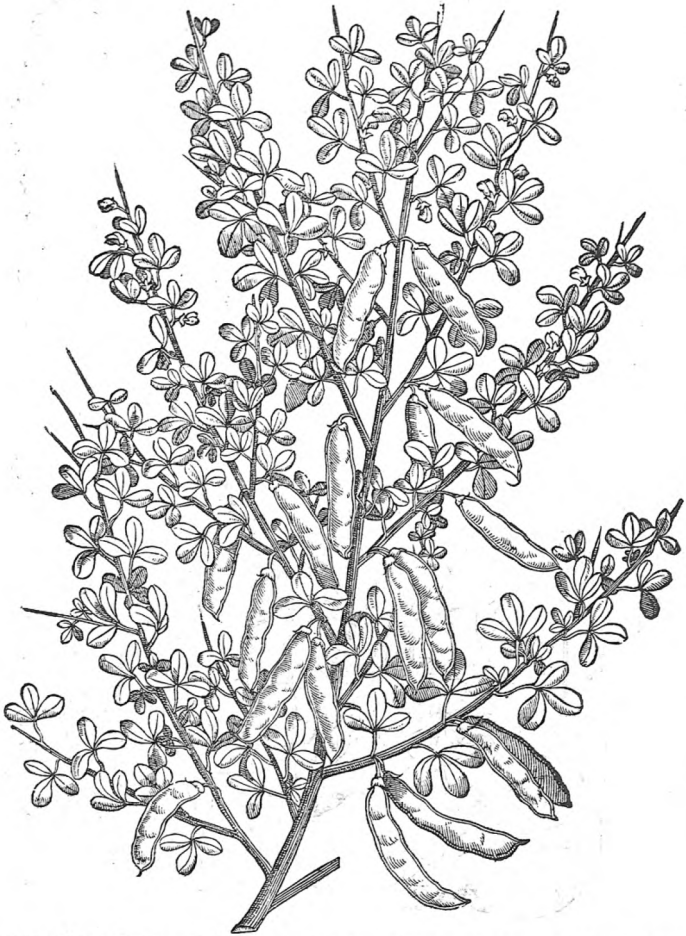
A Rbor, quæ Dioscoridi Acacia uocatur, Theophrasto Spina simpliciter dicitur lib. II. I. I. cap. I. I. de plantarum historia, ubi de ea ita scriptum reliquit. Spina ex eo nomen accepit, quod tota arbor aculeis horret, excepto caudice: nam & super germina, foliaque aculeos gerit. Magnitudine excellit, materies quippe duodenorum cubitorum. testis idonea ceditur. Eius duo generantur, quadam enim candida, quadam nigra; & altera uel heciliis, facileque putrescens: nigra autem robustior, atque in corrupta, ob id in nauium fabrica ad costas, uentrisque compagine ea vntur. Erecta non ualde assurgit. Fructum fert in siliqua, leguminum modo, quo incolæ coria persiciunt uice galle. Flos & pulcher aestu, ut coronas ex eo facerent: & medicamentis perutilis, qua de causa colligi à medicis solet. Fit & gymna ex ea. manat hæc tum arbore percussa, tum sponte sine ulla plaga: cum autem cæsa fuerit, anno tertio proximus resurgit. Copia buxus arboris largè habetur, & sylua ingens circa agrum Thebanum est, ubi & robur & persica, & olea quoque ex loco emigrat, non aqius fluyi regno (distat enim plus, quam trecentis stadji) sed suis fontibus, qui circa eum tractum permultum exiunt. Materies arboris dura, & cæsa colorem celis utique representat. hætenus Theophrastus. A quo Plinius natus. Fit in Aegypto nigra, nigraque arbore, item uiridi, sed longè melior è prioribus. Fit & in Galatia terrèna, spinifera arbore. Semen omnium lenticula simile, minore est tamen & grano, & folliculo. Colligitur autumo, quoniam ante densatur in sole mortarijs in pastillos acacia dicta, arboris videlicet sus nomine. Fit & ex folijs per se minus efficax, ad coria persicienda semine pro galla vntur. Foliorum succus, & Galaticæ acaciæ nigerrimus improbat: item qui ualde rufus est, hæc Plinius. Succus è recentis semine expressus, ac postea longa insolatione concretus Græcis nomine sua arboris Acacia nuncupatur. In cuius defectu supponunt tum officinæ, tum medicorum vulgus succum è syluestribus prunis expressum in tenues quasdam lenticulas in sole densatum: si quidem legitima acacia ad nos non affertur. Vbi acacia defecit, licet (si Dioscoridi credimus) eius uice tum robor arbusculæ folia, tum lenticis foliorum succum, tum etiam hypocistidem medicamentis immiscere. Quamobrem his potius seplariari uel deberent, quam supposititio syluestrium prunorum succo. Acaciæ imaginem, quam hic appingit curauimus, detulit ad me Constantinopoli Clarissimus Augerius de Busbekæ Flander, Nam planta integræ imago, cuius unum tantum ramum appinximus, caudicem habet non in rectum, sed in obliquum esse attollent, nigro omnino libro, ramos, serculosque spinis rigentes. Folijs est rotundis, pini magnitudine, uel albo purpurascens, & siliquis, & semine Lupino similibus. Dioscorides tamen Acaciæ albos reddidit flores. Atqui cum Acacia Theophrasto, & Plinio tum nigra, tum alba, generis diuersitate habeatur, facile crediderim albam, albeum proferre florem, nigram uero, ut nostrâ hæc est, purpureum, & præsertim cum Theophrasto scribat Acaciæ florem aspectu esse pulcherrimum, & coronas ex eo factitari. Nam purpureus color longe pulchrior speciosiorque est, quam albus. Scire etiam-

ACACIA. I.

num conuenit, gummi, quod ab arbore acacia manat, ideo Serapioni .Arabicum nuncupari, quod ab Arabia regione & Se-
 gypto contermina suo tempore importaretur. Sed animaduertere oportet, quod Arabicum uulgaris uis gummi longe Gummi Ara-
 quidem ab illo differt, quod ab acacia colligitur: nanque illud non contractis uermiculis simile, sed in grumis uersicolori-
 bus conspiciunt, quoru[m] alij succinum, alij topatium, alij chrysoptatium, alij beryllum colore, & nitore referunt. Quod autem nobis
 gummi Acacia desit, illud arguunt esse potest, quod ipsa quoque legitima acacia haec tenes, quod sciam, non defertur. Nam
 si hoc, quo uimur, syncerum, legitimumque acacia esset gummi, proculdubio ipsa quoque acacia ad nos conueberetur, cum
 longe magis in paranda theriaca, aliisque componendi medicamentis expectatur, quam gummi. Hinc itaque facile quis
 que conytere potest, gummi ex Aegyptia spina defluens ab eo sane plurimum differre, quod Arabici gummi nomine officina-
 rum uulgus habet. Hoc igitur uulger gummi illud equidem esse existimauerim, quod Graecis gummi simpliciter voca-
 tur. In quam sententiam me adduxit Galenus: siquidem lib. v. 11. simplicium medicamentorum, sic inquit. Gummi lacryma
 est congelata, coneretaque in truncis arborum ipsam findentium, uelut resina quoque in multis uisitur plantis, quae resina
 nam findere possunt. Ceterum quod exicatoria, emplasticaque sit facultatis, constat. haec Galenus. Ex cuius uerbis palam
 est, gummi sic in uniuersum Graecis appellatum, nostrum gummi esse uulgo Arabicum dictum. Quod quidem quantum
 sensuum iudicio consequi possumus, ex pluribus arborum gummi uicellanum est. Cuius rei manifeste indicio sunt cum gra-
 morum forma diversitas, tum colorum uarietas. Huc etiam accedit, quod Galenus unica nomenclatione omnia earum arborum
 gummi

Quorundam
lapis.

Isacobi Syluij
opinio repro-
bata.

Acaciae alteri
genus.

rum gummi comprehendit, quæ resinam non proferunt. Quamobrem omnino explodenda uidetur eorum sententia, qui ubi Græci gummi absolute scriptum reliquerunt, illud gummi intelligendum esse contendunt, quod è spina Aegyptia manat. Non desunt præterea, qui gummi spinæ Aegyptiæ illud esse opinentur, quod gummi Dragaganti, hoc est, tragacanthæ officinis appellatur, propterea, quod effigie contractos uermiculos referat, quo nihil certè mellius illi competere possit. Sed tamen hoc etiam illud non est, ut suo loco dicemus. Galenus lib. vii. de compositione medicamentorum per genera, Acaciae spinæ sylviam esse in agro Thebano. Sed cum ad nos non perferatur acacia, ut paulò ante (scripsimus) nec etiam eius gummi importari credendum est. Gummi Acaciae meminuit Iacobus Syluius vir sanè ætatis nostræ ingenio & doctri-¹⁶na celebris suo de natura simplicium medicamentorum libello, his uerbis. Gummi acacia non meminuit Galenus in Acacia libro sexto simplicium, ut nec acacia mentionem facit paulò post in Acantha Aegyptia, seu Arabica, quo nomine solo Dioscoridi nocatur. Undè colligas licet, acaciae, & acantham Aegyptiam, seu Arabicam, diuersas esse in Aegypto spinas arbores. hæc ille. Sed mea quidem sententia, Syluius manifestè aberrasse deprehenditur, quandoquidem Galeno acantha Aegyptia arbor utique non est, sed herba è carduorum genere, quemadmodum & Dioscoridi libro tertio, ἀκανθή ἁγία, hoc est, spinæ alba similis, quam Mauritaniam suchca appellant. Quocirca eo capite acacia meminisse Galenum omnino fuisse absurdum, Cæterum alteram ACACIAM, quam in Cappadocia, Pontoque prouenire tradit Dioscorides folijs rutæ, quamq; sic depictram

depiſſam dantis, accipimus hoc anno à quodam ex ijs, qui rei herbaria dant operam . Et quoniam ea Dioſcoridis hiftoriam perbelle repreſentare vili eſt, non potuit animus non inclinari ad credendum hanc ſecundam eſſe Acaciam . Eſt enim aculeis horrida, folio ruta, ſemine lenticula minore, in ſiliquis ternum quaternumve capacibus, quod autumno profert, gultu etiam adſtrigente : color ſiliquis aureo quodam fulgore reſperſus, adeo ut in ſole auri modo pelluceat . Ab hac ſane opinione non recedam, anteaquam eam viderim plantam, quam Anguillarius ſecundam Acaciam eſſe cenſet . Nam eius inſtitutio minime ſubſcribam, niſi prius plantam conſpexerim . Acacia vires adnotatas reliquit Galenus lib. vi. ſimplicium medicamentorum, ubi ſic inquit . Acacia & planta ipſa acerbata eſt, & fructus, & ſuccus, qui lotum quidem & imbecillior, & nimis mordax redditur, utpote acrimoniam quandam per lotionem deponens . Porro ſi parti alicui ſane illinatur, protinus eam & ſtreciorem, & contrariam efficiet, nullum quidem caloris ſenſum invehens, ſed nec frigoris admodum valentem . Unde conſtat medicamen id eſſe frigidum, & terroſum, immiſta quadam etiam eſſentia aquea . Et ſane coniectura eſt, non eſſe ſimilare, verum quaedam in ſe diſperſas habere partes tenues, & calidas, quæ in ipſa ablutione ſegregentur . Eſtoque & hoc tertij ordinis exiccantium, & ſecundarij refrigerantium, ubi quidem elotum fuerit, illotum verò primi . Nomen quod à maxia habet apud Græcos, idem, quod eſt Acacia, retinet apud Latinos & Italos . Ea autem Arabice Achachie appellatur.

Acacia vires
ex Galeno.

Nomina.

VITEX.

M VITEX.

A²705

VITEX.

CAP. CXVI.

a Cat. med. res
 et d. et. i. ca-
 pis udis.
 b Omnia exē,
 quā d. d. d. d.
 i. cum subp. p.
 parce.

Vitex, siue lygos, frutex est in arborem asurgens. Nascitur in fluminum ripis. a asperisuelocis, ac torrentium alueis. ramos gerit longos, fractu peruiacces: folia oliue, sed molliora. Duo genera eius: una harum album florem mittit b cum purpureo: altera tantum purpureum. & semen, ut piper. Excalfactorias vires habet, & adstrictorias. Semen eius potum venenatis ichibus, aqua quæ cutem subijit, lienosisque auxiliatur: lac euocat: mentes ciet drachmæ pondere in uno potum, genituram exoluit: caput tentat, & soporem affert. Decoctum herbæ & seminis in defensione, mulieribus vuluæ malo opportunis opitulatur. item inflammationibus. Purgationes mouet semen cum oleo portum etiam suffitu, vel appositu: capitis dolorem dissoluit illitum: infusillatur cum aceto & oleo capiti in lethargo, & phrenitide. Folia suffitu, aut substratu fugant venenata: illita quoque serpentium moribus auxiliantur: testium duritias, cum butyro, & folijs vitium emolliunt. Rimas sedis semen cum aqua illitum mitigat, & folijs medetur luxatis, vulneribusque. Virgam qui manu teneat, dum iter facit, negatur intertriginem sentire. Agnum, quasi dicas castum, vocant Græci, quoniam matronæ in Thesmophorijs Atheniensium castitatem custodientes, folijs huius cubitus sibi sternunt. & lygon, quasi uimen, propter inuidiam fere ramorum flexilitatem.

OLIVA BOEMICA SIVE ELAEAGNOS.

Vitis conf. dictaou.

Vitex, quam vulgus barbarorum Agnum castum appellat, arbutula est in Italia vulgaris notitia. Duo eius genera recenset Plinius lib. XXI. cap. IX. Maior in arboreo salice modo affurgit: minor ramosa, folijs candidioribus, lamuginosa. Prima album florem mittit cum purpureo, quæ & candida vocatur nigra, quæ tantum purpureum. Nascitur in palustribus campis. Non multum a salice vitium vsu distat vitex: foliorum quoque aspectu, nisi odore gratior esset. Greci lyceon vocant, alij agnon, quoniam matronæ in Thebesioribus Atheniensium castitatem custodientes ipsos vitibus sibi sternant. Meminit præterea Theophrastus lib. 4. cap. 11. de plant. historia. Cuiusdam planta in Ægypto appellata (ex olea & agno nomenclatione deducta, quod vitique similis habeatur) sic inquit. *ἡ ἀγνὸν* natura fruticosa, nec ceteris Americis absumis folio, figura quidem proximo cæteris, sed molli, lanuginosaque, flore populi alba, sed minore, fructu nullo-nascitur plurima super insulas fluitantes. Verum an ea vera sit *ἀγνὸν*, quam noius quidam barbarus in Pembro, & apud Belgios norij scribit, non ausim ego affirmare, quod illam non uiderim vsquam. Nascitur tamen, & in Boemia planta, quæ omnibus notis Elagæo asipulari videtur. Est enim fruticosa, folio viticis simile, molli ac lanuginoso. Flore albo gradatim ex uirgibus foliorum exortum præducente; odore non insuauis, & quo nullus promenti fructus. Huius alia per omnia, similis habetur Vicenna Austria, in Viridario Serenissimi Cesaris Ferdinandi, quæ baccas profert olea figura, sed longe minores apice in summitate aculeo simili. Hanc ego Elagæum appellarem, quod folio ac uirgibus agnum, fructu vero oleam referre videatur. Et sic etiam Theophrastus Elagæum non esse, quod hæc sterilis sit, non fructum ferens, nisi fortasse deceptus sit Theophrastus, vel eius codex deprauatus, ut in aliquo plurimis locis. Vitex, ut scriptum reliquit Galenus libro vi. simplicium medicamentorum caliditatis, & siccitatis classem tertiam sortitæ est, verum ea est multum tenuis substantia, tum gustu acris simul & adstringens: ipsa tamen nitescit ad medicinam habet inuitæ: cæterum folia, semeneque calida, siccaque facultate sunt, substantia uero tenui. Nam & utentibus ita apparet, & gustantibus acris simul & subadstringens percipiunt tum folium, tum semem. Edendo tamen etiam semen est, verum tam periculosæ caliditatis, ut capiti hoc nomine dolorem pariat. At si frigus (nam & sic editur cum bellarijs) minus caput tenet. Porro salus ventris discutit, & cum non frictum, & multo magis cum frictum fuerit. Probè præterea æternus impetus in venem tum frictiois expertus, tum etiam ipsam expertum. Folia item, floresque, ipsos viticis idipsum præulare possunt. Itaque non tantum ea, potaque ad castitatem conferre creduntur, verum etiam lubricata. Hinc est, quod Athenis in Thebesioribus, hoc est, sacris Cereris, mulieres totum sibi fructicem substerunt: hinc illi quoque nomen inditum agni, hoc est, casti. Ex quibus omnibus manifestum est, si quidem memoria teneamus, quæ superioribus commentarijs sunt dicta, agnum calfacere, simulque exicare, tum omnium maximè status discutere. Terrò quod ex acie tenuissimum sit partium, facultas eius indicio simili. Nam quod caput tenet, non magis à multitudine vaporem ab eo progeneratum, quam à caliditate eius, ac subtilitate partium fieri rationabile. Nam si statuosum spiritum procreare posset, sane & ventrem inflaret, & venem stimularet, perinde ut erua. Verum cum non tantum non excitat, imò etiam reprimere queat, fuerit profecto secundum rursus maximè facultatem tum in exalfaciendo, tum in refescendo: non tamen illi par est, nam utroque paulo est inferior: siquidem ruta tum magis est exalfactoria, tum magis defescicatoria. Differt etiam qualitatis simul, ac facultatis missione. Nam agni semen, ac germina medicam ferunt adstringentem: hinc ruta viri aruerit, castè amara est, & acris: ubi uero humida, subamara. Non tamen austeritas, aut acerbitas illi inest: aut si cui uideatur inesse, ea utique omnino obscura, seio videbitur, nec par ea, quæ est in agno. Quocirca & ad icur, & lienem indurata, & obfracta agni semen potius, quam ruta competit. Sed hæc ad curandi iam methodum pertinent, quam ut omnino non attingam de medicamentorum pronuncians facultatis fieri non potest: verum celeriter ad rem propositam referre debui, ubi est vitique temperati. Magisque etiam idipsum in sequentibus medicamentis effecere conabor, hoc est, ubi ex quibusdam paucis euidens generalè facultatem collegero, particulares postea actiones omitam. Nam in præsens id solum notissimè sufficit, quod agnus calidus est & siccus facultatis, idque non inuenitur, sed tertio excessu, tum admodum tenuis partium. Hæc qui norit, ac postea methodum curandi didicerit, ipsenec inueniet, quo pacto menses binc citat, quo pacto paries induratas digerat, quo pacto largitudinem solvens, seu acopium, & ex calfactorium ex eo vnguentum præparetur, hæc tamen Galenus. Huius planta nomen Græcum est *ἡ ἀγνὸν*, Latium, Agnus, Vitex, & Salix amerina: Arabicum, Farnacheff, Samacheff, seu Bengieheff: Italicum, Vitice, & vulgare, Agno casto: Germanicum, Schafz mullen, & Keuschlamp: Hispanicum, Gattulo casto: Boemicum Drmek: Gallicum Agnus castus.

Vitices uires ex Galeno.

Nomina.

Vitis. S A L I X. C A P. CXVII.

Salix vulgo nota est. Cuius semen, folia, cortex, & succus spissandi uim habent. Trita folia cum exiguo pipere, & uino pota, ileosis tubuentium: sumpta per le, & cum aqua præstant mulieribus, ne concipiant. Salignum semen in potu sanguinem exputientibus prodest. Cortex eisdem præbet effectus. corticis cinis admixto aceto maceratus, illius clauos, & callos tollit. A Ex folijs, & cortice succus cum rosaceo in calyce punici calcatus aurium doloribus auxiliatur. Decoctio eorum podagra foueri utilissimum: furfures purgat in corpore. Excipitur succus, qui manat ex ea, cum floret, excito cortice: in plaga enim concretus humor inuenitur, qui ad purganda, b quæ obstant oculis suam uim præbet.

a Cat. ἡ ἀγνὸν τῶν ἐπιπορῶν κατὰ τὴν ἀφ. ὄντιν ἐν κελύ. ὁ ποτὶς ἀγνὸν ἡ ἀγνὸν. i. quæ ex folijs tēp ore fioris in cortice mali punici calcatus. b Mœum τὰ ἀγνὸν ἡ ἀγνὸν. i. quæ obnecantur: pupillas.

Quanus de Salice, ut una tantum agat Dioscorides; eius tamen plura traduntur genera tum à Theophrasto lib. 3. c. 13. de plantarum historia, tum etiam à Plinio lib. xvi. cap. xxvi. Nam quædam in tantam proceritatem affurgunt, ut eis in Liguria fasti & pericæ & pali maximi vsu ad vitium pedamentum. Alia non tam procera crescant, colore rufescentes, sequens lentius que ligandis cadorum uinariorum circulis commodè finduntur. Hanc Salicem Græcam vocat M. Cato (uo de re rustica libro. Rursus alia firmiores corbibus, & rusticane suppellæ illis admodum expertæ. Alia denique sunt minuscula, ac spætabili tenuitate, tæxendis canistris, cistellis, ac calathis aptissima omnibus folia oleagina oblonga forme uiriditatis, & inferne candentia. Salicis lacrymam trium generum esse prædicit Plinius libro XXI. cap. 1x. tæxetis uitis tantum generis meminerit Dioscorides. Nam arbor ipsa sponte exudat, altera manat in plaga, cum floret, excito cortice trium digitorum magnitudine: tertio est detractione ramorum autumni tempore à falce distillans. Cæterum qui Salicis albicentem spumam adnotatam reliquerit, inuenio neminem: quæ delapsis statim floribus est ramus cuius rursus modo dependet, donec uentis arrepta bux, & illuc pluma modo impellitur. Salix cito fenescit, ac breui nisi præto perdurat. Salicis recentia folia uulter à Medicis adduntur in locutionibus, quæ ad somnum conciliandum parantur. Epotum salicis decoctum, aut lixiuum est salicis cinere paratum, inhaerens gutturi birudines necat solique uiriditatis folijs spargentur uulter

Salicis: confideratio.

Salicis vires
ex Galeno.

circa febricitantium leſulos . Ligni materies, eadis, ac ſcutis conſciendis, aperiſſima, quod ſuo lentore frangi contumax ſit, & leuitate polleat. Salicis vires memorie prodidit Galenus lib. v. i. ſimplicium medicamentorum his verbis . Salicis folijs ad eruenti vulneris glutinationem quis uti poſſet . Verum floribus eius maxime prope omnes utuntur medici ad exiccanti emplaſtri preparationem : eſt enim uis eorum ita deſiccatoria , ut meſu abſineat : habet uero etiam quandam adſtriſionem . Sunt uero etiam, qui ſuccum ex ea expreſſum, medicamen ſeruent mordacitatis experti, & ſiccatorum , ad multas res utile . Haud enim inuenias quid ad plures res utilius medicamento circa mordacitatem exiccante, quod paulum etiam adſtringet ſicut in opere medicamentorum compositione ex actius demorſtrabitur . Porro arboris cortex ſimilem facultatem obtinet cum floribus tum folijs, niſi quod temperatura ſit ſiccioris, uelut omnes cortices . Sed hunc quidam comburunt, eiſque cinere utuntur ad omnia, qua ualenter deſiccare oportet . Nam clauos quos uocant, callos Graeci τὸ λυος , myrmeſiaque tollunt, aceto acri iſum macerantes . Nonnulli autem dum floret ſalix, corticem eius incidunt, & ſuccum quandam colligunt, uertuntque ad ea, que pupillis offuſcant, extergente uidelicet , ſimulque tenuium partium medicamine . Vti uero illo ad multa alia quis poſſet, ſiquidem talis fuerit . Salix ita Latinis diſta, Graeci Ἰτῆς : Arabibus, Bulef, Bbulles, Saſſiaf, aut Chaliſ nominatur : Italis, & Salice, & Salcio : Germanis, Puciden, & Felbinger : Hiſpanis, Salce, aut Salgueiro : Gallis, Saultz : Boemis Purbha .

S A L I X .

SYLVESTRIS OLEA.

A. J. S. P. 1711.

OLEA SYLVESTRIS. C. A. P. CXVIII.

10 **S**ylvestris olea, quam aliqui cotinon, id est oleastrum appellant, alij Aethiopicam oliam; folia a stringunt, trita autem & imposita ignem sacrum ulcera quae serpunt, epinyctidas, carbunculos, redivuas, nomafque cohibent: crustas emarginant cum melle illita, quietiam sordida ulcera repurgant: inflammationes panosque cum melle impositis discutunt, eum à capite vullam conglutinant oris ulceribus, & priuatim infantium commanducata medentur. Succus, & decoctum eisdem habent effectus. sanguinis eruptiones, ac muliebri profluuium, ad motus succus inhihet: vna oculorum pustulisque prodest, ulcera, & veteres defluxiones sistit, qua propter in collyria additur, ad palpebrarum erosiones perquam vtilis. Exprimitur succus raris folijs, astuto vino, aut aqua, siccatusque sole in pastillos digeritur: sed longe validior ad recondendum succus habetur, qui cum vino, quam cum aqua expressus est auribus subuenit, siue vlcerentur, siue pus effluat. Folia conuenienter coeliaci cum farina hordeacea illinuntur. Vruntur cum floribus folia, vt spodij vicem cinis praestet, in cruda olla obliro ore luto, usque dum signum percoquatur, restinctaque vino, & rursus subacta, eodem modo untur, postremo cerasa modo clota conunguntur in pastillos. Huicmodi cinerem in medicamentis

e Meum vāp-
asā. fructū.

b Meum vāp-
asā. i. sub-
fulva.

oculorum constat spodio non cederē, sed eisdem viribus præditum esse putandum est. Foliorum sati-
uæ oleæ eadem vis intelligitur, sed aliquanto inferior; vnde ocularibus medicamentis ob suam mirio-
rem vim conuenientior est. Sudor ligni uirenti accenso manans, illitu sanat lichenas, furfures, & sca-
biem. Oleaginum semen illitum medetur furfuribus, & vlceribus, quæ depascunt, uorantque. quod
autem intra nucleum est, ex adipe, & farina scabros vngues excutit. Colymbades trita, & ambustis il-
litæ pustulas gigni prohibent: sordida vlcera purgāt. Muria succus collutus gingiuas contrahit, & mo-
tus dentium firmat. Oliua b flaua, & recens stomacho utilior est, ventri difficilis: nigra autē, & matura
corruptioni opportuna est, stomacho aduersatur, oculis non conuenit capitis dolorem mouet, arca-
ta illitu depascuntia vlcera sistit, & carbunculos emarginat. Oleum sive tris oliuæ gingiuis putri uli-
gine laborantibus collititur: dentium mobilitates stabilis: calfacti fetus gingiuis fluxione laboranti-
bus utilis est: lanam enim speculo circumligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admoerere,
donec albæ spectentur.

OLEA SATIVA.

Δακρυον αἰθιοπικόν ἐλαιόν.

LACRYMA AETHIOPICAE OLEAE. C A P. C X I X.

Quae obelusa sunt tribus in locis non leg. Oib. a Meum par. x. x. x. i. magnum, & leuc.

Lacryma, quam Aethiopica olea stillat, scammonio similis quadantenus est, fulva, stillis, exilibus confans, mordax. Quae autem ammoniaca, aut gummi similitudinem offert, & colore a nigricans, nec inguitu mordens, superuacua est. Nostrates quae olea, olea castricae, similem lacrymam fundant, quae commode ad oculorum hebetudines illinitur: cicatrices, a bugnesque illi emendat: vimâ, & menas ciet: cauis dentium imprecia ad dolores efficax est. Inter uenena scribitur, partus pellit: lepras, & impetigines sanat. Appellatur autem Aethiopica, & agrestis olea.

10 A'μρκα. A M V R C A. C A P. C X X.

A Murca a seipressa: oliuaz recrementum est. Decocta in cupreo uase ad crassitudinem mellis adstringit, ceteros praebens lycij effectus. Insuper dentium dolori, & vulneribus cum aceto, uino, aut mullio commode illinitur, additur in medicameta ocularia, & meatus inductu suo obstruunt. Vetustate meliorem fieri constat. Vituliter infunditur sedis, genitalium, & a uulue exulcerationi. Si verò cum omphacino recoquatur ad mellis crassitudinem, cariosos dentes extrahit: iumentorum scabiem cum decocto lupini, & chamaeconte illiui sanat. Cruda & recenti amurca podagra, articulariosque dolores foueri, utilissimum: peruncta in uilloâ pelle, & hypodripcis impollata, tumoris molem reprimat.

ἐλαι. i. olei, leg. Oib.

30 C Vm oliuaz, oleum, olea Aethiopica lacryma, & amurca ex vna tantum arbore proueniunt: non ab re duximus de his omnibus simul pertractare, & ita singulis partibus vnica commentatione, quantum opus erit, satisficere, & quicquid ad eas spectat, simul perstringere. Olea itaque folia habent longa, in acutum desinentia, crassa, pinguique, superne uirentia, inferne albicantia, sapore amaro & acrisculo. Florent omnes Iulio mense floribus albis, racematim prodentibus, & quibus baccae prodeunt primum uirides, deinde appropinquante maturitate pallescunt: tandem purpurea prius facta saturate nigrescunt: decerpuntur mense Nouembri, & Decembri; nanque antea non maturescunt. Sternumur deinde in paucis, donec rugosa fiant, deinde mola subponuntur, & torculari premuntur, affusa feruenti aqua. Ita enim oleum reddunt. Ligni materies pulchra, solida, uenosa, crispâ, ardetque uiridis, perinde ac sicca. Nasuntur syluestres olea copiosa in agro nostro Senensi, aliisque Hetruria locis: nasuntur et in Dalmatia & Traſſi, & in quam plurimis Adriaticis insulis. Verum domesticis longe minores, folijs breuioribus, aculeatisque ramis. Earum baccae est numerosa secunditate vincant, magnitudine tamen satius cedunt: quin & ori sapidiore exiſtunt. Cuius rei certo non habet testimonium turdi, meretice, ac flurici: quippe quoniam syluestres oliuaz libentius deuorant, quam satius. Fucolae, qui aucupij delectantur, agrestes oleas summo studio, ac industria ab auiibus tument: nempe quod confecti satiarum uindemia, auiule ad has aduolant, ubi mense Decembri, & Ianuario visco innumera capiuntur, praesertimque turdi. Pauci admodum sunt in Hetruria, qui olea stri baccae legant: ut oleum inde exprimat: nam ea demum magna satiarum copia est, quae facit, ut inibi omnino paripendantur syluestres. Oliuarum genera decem in antiquorum notitiâ peruenisse reperio, passias uidelicet, algianas, licinianas, sergias, nenias, culminias, orbobites, regias, circites, murtes: etsi Virgilius triam generum tantum meminerit, quem admodum etiam plura non nouit hac nostra aetate Hetruria, praesertimque noster Senensis ager. Primum harum genus est nostrum, quod licet a minoribus olearum plantis proferantur, sunt tamen praestata forma, & magnitudine Bononiensium non quidem inferiores. His tantum uirgia afferuatis utuntur in cibis: quandoquidem olea minus apta sunt, quod multo plus amurca quam olei fundant. Proxima est tum colore, tum magnitudine praesaltans, quoniam praedicti longe minores: sunt, sunt tamen omnium apertissime ad olei faciendum usum. quippe quod oleum ex eis expressum, sit non modo flauum, dulce, pellucidum, ac ceteris praesans; sed etiam copiosum. Gignuntur haec à procerissimis oleis, praegrandidibus, inglandum nucem instar, ramos in altum, latumque amplissime fundentibus. eas rura nostra Oliuastre vulgo uocant. Tertij uerò, ac postremi generis est denique sunt, quae passim in uinculosa Italia nasuntur, & omnium vulgarissimum habentur. Laudatissima olea Bononiensibus, & nostratibus crafiores muria afferuatis Romanam, Venetias, & ad alias complures Italij clarissimas urbes, ubi magnifice, opipareque parantur mense, ex Hispania importantur. Conduuntur muria oliuaz breui tempore, seruata natura uiriditate, hoc modo. Sumuntur calcis uirgae cribrate librae sex, aquae quod sufficit ad dissoluendum, quouique calx puluicula liquida fiat. Huic adduntur cineris quatuor cribrati librae duodecim, & aqua tantum, quod sufficit ad dissoluendum. Deinde in hac puluicula macerentur oliuarum uiridium electarum librae uiginti quinque, horis octo continuis, aut ad summum decem. (hoc est temporis spacio omnem amaritudinem exuent) sed interim lignea uiride leuiter commiscantur, uel ledantur contundantur. Eximuntur deinde, & lauantur in aqua, in qua posthac macerantur quinis, semibre diebus, mutata, affusaque sapia aqua. Extrahuntur deinde, & conduuntur muria in qua feruerint prius feniculae caules in particulas dissecti: & afferuntur filtrili, quod commodum fuerit. Ita enim parata naturam uiriditatem seruant, & eius delectabiliores euadunt. Ceterum olea, & quercus tam perniciaci odio inter se distinent (si rei agrariae scriptoribus fides est adhibenda) ut altera prope alteram depacta breui tempore percat. Olea item si primo germinata & capra depascantur, adeo sterileſcunt, ut nullo remedio in posterum prolifica fiant. At si igni de causa uaras admodum, uel nullas proferant baccas, nudatas earum radices à circumstante terra hybernis locis opponere, certissimum est remedium. Amant olea apricos tractus, & colles, calidatque regiones, nam in frigidis locis non proueniunt. Syluestris, seu Aethiopice olea lacryma, licet multum polleat uiribus: eius tamen in Italicis officinis nullus est usus: neque quod ea ad nos afferatur, adhuc comperimus habere. Sunt, qui hanc putent illud esse gummi, quod medici recentiores, & officinae gummi elemi appellant. Verum illud certo argumento est, olea Aethiopica lacrymam gummi elemi non esse, quod gustatu mordax non sit, neque linguam uellicet: tum etiam, quod omnibus perſpicuum sit, eam lacrymam (etsi improprie gummi appellatur) non in gummi quidem sed uerius in resinarum genere esse recipiendam: cum igni exposita statim colliguescat, & diffundatur, quem admodum & resinae, quae est pinu, picea, & alij resinae fundentibus plantis colliguntur: licet nobis proſus ignota sit planta, à qua in oriente defluit. Siquidem nullum gummi genus (quod ego sciam) igne colliguescit, nisi addito aceto, uel ninoqueque potius statim comburitur. Est & alia olea maris rubri lacryma, ex qua (ut Theophrastus inquit lib. 1. 11. cap. 11. 11.) medicis sſendo sanguinis medicamentum componunt. Ceterum quoniam aetate nostra obscura admodum sit gummi Elemi origo, eius tamen vires clarissimae apud chirurgicos, & uenerarios medicos reperuntur: nam in caluaris fracturis, ac vulneribus mirifice uigentis, Amurca olei.

Olea syluestris conid.

Oliuaru gen. ca. plur.

Oliuas conduci ratio.

Olea, & quae eas odium.

Aethiopice olea lacryma.

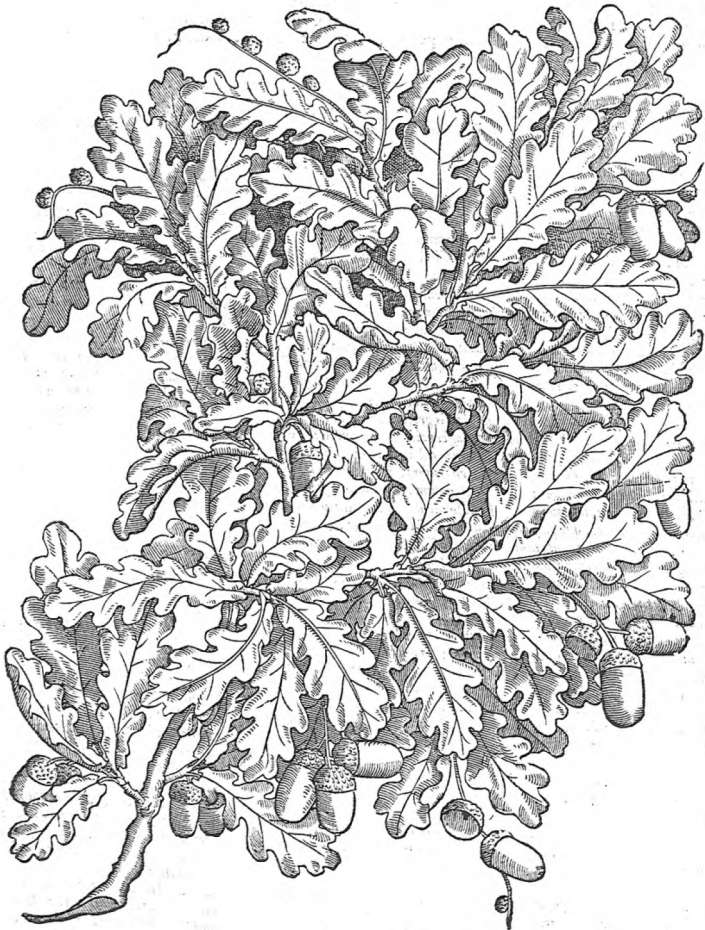
Gummi elemi.

& emplastris additur, adeo ut præstantissimum sit in his sanandis medicamentum. De Amurea olei postremo nil aliud dicendum est, nisi quod sit admodum utilis (vt memorie prodidit Caro) apotecarum, & officinarum fabricis, ubi lanei, vel sericei panni reconduntur. Nam si calci admisceatur, & ex ea inde parietes incrustentur, obliuanturque, item laquearia, & pavimenta, non modo parietes contrahos, vel aduentitios humores nunquam collacrymant, & situm minimè contrahunt; sed nec blatta, nec aranei, nec cuiusvis generis uermiculi ibidem gigni possunt: Sylvestris oliua oleum cæteris adstringentius est. In doloribus capitis utiliter pro rosaceo substituitur, sudores illius arceat, & defluentes capillos cohibet, capitis sursum, & uicera manantia, scabimq; abstergit. Tardius etiam canitiem sentiunt, qui eo quotidie perunguntur. Oliua uires prodidit Galenus lib. v. i. simplicium medicamentorum, sic inquit. Oliua rami quantum habent adstrictionis, tantum & frigiditatis participes sunt. Fructus uero, si quidem ad virgum maturuit, moderatè calidus est: si immaturus est, magis tum adstringit, tum refrigerat. Olea fatiua, sic Latine, ut *ἴλαι ἄμυρο* Græcè uocatur: Arabice, Zaiton, seu Caiton: Italice, Oliuo domestico: Germanice, Oelbaum: Hispanice, Oliuo, & Arçytano: Callicè, Oliuer. Sylvestris autem Græcis ἄμυρο, ἢ ἰσχυροῦς appellatur: Latine, Oleaster, & Olea sylvestris: Italis, Oliuo saluatico: Germanis, Viller oelbaum: Hispanis, Azebuche: Gallicis, Olliuier sauage.

Oliua uires
ex Galeno.

Nomina.

Q U E R C U S .

Δρύς. QVERCVS. Βάλανος, GLANS. Φυγή, FAGVS.
 Πήλιος. I L E X. CAP. CXXI.

Q uercus omnis adstrictoriam vim habet, præsertim liber, qui cortici, & ligno intercedit: quinetiã tunica putamini glandis subiecta. Decoctum ex ijs datur dylientericis, cœliaciis, sanguinem excreantibus. Trita in pello fœminis fluxione vulvæ laborantibus subijcitur. Glandes eodẽ effectus exhibent: vinam ciunt: capitis dolorem, & flatu in cibum sumptæ pariunt: resistunt esitatz venentorum icibus. Decoctum carum, & corticis cum lacte vaccino potum, prodest contra toxica. In tritæ crudæ inflammatione illitu leniunt: ad duritias, quas cacœthe vocant, & malefica vlcera cum salsa axungia conueniunt. Ilignæ glandes viribus quernas antecellunt. Fagus, & Ilex quercus generi assignantur, & consimile munus obeunt. Ilignæ radicis cortex cum aqua coctus, dum mollius intabescat, & tota nocte illirus, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia omnium tula, & trita tumoribus profunt, & imbecillas membrorum partes corroborant.

F A G V S.

Glandiferarū
arborum con-
sideratio.

Quercus quæ
proferat.

Sunt & alia glandiferi generis arbores, præter Quercum, Ilicem, & Fagum: inter quas numerantur Cerrus, Suber, Aesculus, Phellodrys & alia nonnullæ, quæ suo more ruranostra appellant, quarum omnium ex ælle rationem reddere, potest uniuersa Hetruria. Quippe quod & in maritimis nostris Senensibus, & Faliscorum agro, ac etiam Romano tractu, omnia hæc glandiferarum genera adeo numerosa in uastissimis syluis proueniant, ut glandibus innumerabiles porcorum greges incolæ ibi quotannis saginent. Verum ne aliquis existimet, harum non meminisse Dioscoridem, quod fortasse eas non cognouerit, sciendam est, eam, meo quidem iudicio, & uo nomine comprehendisse in uniuersum omnes glandiferas arbores, non solum quod sciret, vna uoce omnia illa genera contineri posse, sed etiam ut breuitati consulere. Quod fit, ut dixerit ipse, $\Delta\delta\epsilon\varsigma\ \sigma\alpha\tau\tau\alpha\ \sigma\upsilon\lambda\upsilon\sigma\sigma\alpha\lambda\alpha\ \iota\ \gamma\alpha\ \sigma\upsilon\beta\alpha\ \mu\upsilon\varsigma$, id est, Quercus omnis adstrictioriam uim habet, ac si dixeret, arbor omnis glandifera adstringit. Porro mirum est, ut Theophrastus est auctor lib. III. cap. VIIII. & IX. de plantarum historia, quod alia plurima præter fructum ferat quercus. Nam gallam gignit paruulam, atque alteram resinofam, & nigram: quin & aliud speciem ueluti morum, sed durum, & fractu admodum difficile: id tamen raram. Ad hæc aliud effigiem colis representans. Cum uerò percitur, durior quid parte emicante, & perforatum, & tauri caput quodammodo emulans profert, quod præruptum nucleis oleæ speciem intus ostendit. Fert & quod quidam pilam appellant. Id pilula est comam gerens lanaceam, mollem, nucleo durior, qua in lucernarum luminibus utuntur. Flagrat etenim probe, ut galla nigra. Fert & alteram congeram pilulam, cate-

I L E X.

